

Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Coğrafya Becerilerinin Öğretimi

Harun ER¹, Oğuzhan KARADENİZ² ve Merve BELGE³

Öz

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Nitel araştırma yaklaşımları içerisinde yer alan durum çalışması deseni ile tasarlanan bu çalışma 24 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya konularının öğretimini önemseydiği ve coğrafyayı daha çok fiziki coğrafya konuları bağlamında algıladıkları ve ele aldıkları ifade edilebilir. Bu anlamda öğretmenler, çocukların çoğunlukla kendilerini konumlandırma, mekânı algılama ve gözlem yapmak suretiyle çevreleriyle ilişki kurma noktasında coğrafi becerileri kazanmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda bunlar kazandırılmasında büyük oranda güçlük çekilen coğrafi konular olarak da ifade edilmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin bu dönemde coğrafya öğretimini daha çok iklim olayları, doğal afetler ve Türkiye’de yetiştirilen tarım ürünleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, öğretmenlerin yöntem ve teknikler olarak büyük oranda çevre gezisi, deney ve drama kullandıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Coğrafya Konularının Öğretimi, Okul Öncesi Öğretmeni

Teaching Geography Skills from the Perspective of Teachers in Preschool Education

Abstract

The aim of this study is to examine the views of teachers on teaching geography skills in preschool education. This study, which was designed with the case study design within qualitative research approaches, was conducted with 24 preschool teachers. The data of the study were collected by demographic information form and semi-structured interview form. As a result of the research, it can be stated that preschool teachers attach importance to the teaching of geography subjects and perceive and address geography mostly in the context of physical geography subjects. In this sense, teachers stated that children should acquire geographical skills in terms of positioning themselves, perceiving the space and establishing a relationship with their environment by making observations. At the same time, these are also expressed as geographical subjects that are difficult to acquire. In addition to this, it was concluded that the teachers mostly realised geography teaching in this period within the framework of climatic events, natural disasters and agricultural products grown in Turkey. Finally, it is seen that teachers mostly used field trip, experiment and drama as methods and techniques.

Keywords: Preschool Education, Teaching Geography Subjects, Preschool Teacher

Atıf İçin / Please Cite As:

Er, H., Karadeniz, O. ve Belge, M. (2022). Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin bakış açısıyla coğrafya becerilerinin öğretimi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 991-1005.

Geliş Tarihi / Received Date: 06.10.2021

Kabul Tarihi / Accepted Date: 16.01.2022

¹ Doç. Dr. - Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erharun06@gmail.com

 ORCID: 0000-0002-0454-6807

² Doç. Dr. - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, oguzhankaradeniz25@hotmail.com

 ORCID: 0000-0002-1717-861X

³ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, mrv34shr@gmail.com

 ORCID: 0000-0001-5391-1930

Giriş

Eğitim, insanın doğumundan ölümüne kadar kesintisiz olarak devam eden, hayatını şekillendiren ve yaşamsal düzeyde ihtiyaçlarının büyük kısmını karşılayan önemli bir olgudur. Bireyleri bilgi, beceri ve yetenek açısından donatan ve davranışlarını etkileyip onların hayatına yön veren eğitim, yaşamın çeşitli alanlarında farklı amaçlar taşımaktadır. Bu manada eğitimin temel amaçlarından birisi de, bireysel olarak kendini ifade edebilen farklı niteliklere sahip, vatandaşlık sorumluluğunu kazanmış, yakın ve uzak çevresine karşı duyarlı ve olaylara ve durumlara farklı açılardan bakabilen bireyler yetiştirmektir. Bunların gerçekleştirilebilmesi noktasında birey için zaman, mekân ve ortam gibi faktörler büyük önem ifade etmektedir. Özellikle bireyin içinde bulunduğu ortama dengeli bir şekilde uyum sağlamasının gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bireyin fiziksel olarak gözlerini dünyaya açmasından sonra hızlı bir şekilde çevresine uyum sağlayarak sosyal bir varlık olmaya evrilmesi fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı bir birey olmasına imkân sağlamaktadır. Bu gelişimi ve dengeli uyumu sağlamaya esas olacak temellerin okul öncesi dönemde atıldığı tartışılmaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada ilk olarak ailede başlayan eğitimin, okula bütünleşerek devam ettiği ve bu süreçte okul öncesi dönemin ayrı bir anlam ve önem ifade ettiği söylenebilir. Bu önem göz önüne alındığında bu dönemde kazandırılacak farklı bilgi, beceri ve değerlerin yaşamın sonraki aşamalarını şekillendirmesi kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bu bakımdan bireylerin öncelikli eğitim ihtiyaçlarının karşılandığı ve eğitim sürecinin ilk basamağı olan bu süreç çocuklar için kısa ancak özel bir dönem olarak adlandırılabilir ve bu hassasiyete uygun bir eğitim verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Okul öncesi eğitim, bireyin doğumundan itibaren ilkökul birinci sınıfa kadar geçen süreci içine alan bir dönemi ifade etmektedir. Bu zaman dilimi, bireyin fiziksel, bilişsel, dil, psikomotor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında önemli ilerlemeler kaydettiği, öz bakım becerilerinin kazanıldığı ve kişilik yapısının biçimlenmeye başladığı bir süreci kapsar (Çetin, Yavuz, Tokgöz ve Güven, 2012, s. 716). Bu dönem bireylerin gelişiminin birçok açıdan çok hızlı olduğu aynı zamanda yaşamsal davranış kalıplarının belirlendiği ve kişilik yapısının şekillendiği bir evredir. Burada bireylere bu gelişimlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilecekleri bir ortam sunmak ve çevreyle uyumlu planlı, sistematik ve çeşitlilik arz eden yapıda bir eğitim vermek büyük önem taşımaktadır. Bireyin bedensel ve zihinsel anlamda sağlıklı gelişimi, hedeflenen amaçlara ulaşması ve başarı hazzını yaşaması büyük ölçüde bu dönemde verilecek eğitimin niteliğine bağlıdır (Can-Yaşar ve Aral, 2010, s. 202). Bu sürecin önemli özelliklerinden birisi de, bireylerin öğrenmeyi üzerine koyarak birikimli bir şekilde yürütmesi ve bunlar arasında ilişki kurarak yeni öğrenmeler gerçekleştirmesi şeklinde ifade edilebilir. Çünkü bu dönemde bireyler, gelişim ve öğrenme anlamında bir ölçüde kendi sınırlarını test etme ya da sınama durumunu da yaşarlar. Bu süreçte her bir aşama birey için ilk tecrübedir ve öngörülemez bir yapıya sahiptir. Sürecin kontrolü ve üretkenliğin oluşumu verilecek eğitimin kalitesi ile doğru orantılıdır. Bu dönemde bireyin kazandığı tecrübelerin beynin çalışma biçimini belirlediği, nöronlar arasındaki bağlantının en yüksek olduğu ve beyin fonksiyonlarının önemli bir kısmının bu süreçte içinde geliştiği belirtilmektedir (Nash, 1997, s. 2). Çocuklara sunulan farklı ve karmaşık öğrenme ortamları ve deneyimlerin gelecekteki öğrenme becerilerine temel oluşturduğu ve sonraki dönemlere önemli derecede alt yapı sağladığı araştırmalarda kanıtlanan hususlardır (Morrison, 2001, s. 50; Coşkun-Keskin, 2016, s. 354-355).

Türk eğitim sistemi içerisinde okul öncesi eğitimi belli bir plan ve sistem dâhilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları üstlenmektedir. Belli bir program kapsamında gerçekleştirilen bu eğitimin temel amaçları; çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilkökula hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak ve çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır, şeklinde belirtilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013, s. 10). Bu bağlamda geleneksel olarak okul öncesi eğitim programları; dili güzel kullanma, bilim, matematik, beden eğitimi, güzel sanatlar, yaratıcılık ve sosyal bilgilerden oluşmaktadır. Okul öncesi temel öğrenme alanlarından biri olan Sosyal Bilgiler, doğası gereği sosyal bilimlere içine alan geniş bir yelpazede çok yönlü bir eğitim anlayışına sahiptir. Tarihten-ekonomiye, hukuktan-coğrafyaya kadar pek çok alanı bünyesinde barındıran Sosyal Bilgiler, okul öncesi eğitim noktasında çocuklar açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır (Melendez, Beck ve Fletcher, 2000, s. 178). İlk yaşlardan itibaren sosyal çevrelerini gözlemlemeye ve öğrenmeye başlayan okul öncesi çocukları için yaşamdan ve sosyal ilişkilerden beslenen sosyal bilgiler eğitimi bir yandan çocukların sosyal alan gelişimlerini güçlendirirken bir yandan da yaşadıkları dünyayı daha kolay anlamlandırmalarına ve topluma hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına imkân tanır (Güldalı, 2017, s. 1124). Bu anlamda Sosyal Bilgiler, bu dönem çocuklarının sosyalleşmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve tutumları kazandırmada çok

önemli bir işlev görmektedir. Bu dönemde çocukların yakın ve uzak çevresini tanıması, keşfetmesi, akranlarıyla ilişki kurması ve kendini ifade etmesi Sosyal Bilgiler dersinin barındırdığı amaçlarla gerçekleştirilebilecek bir durum olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda çocukların sosyal ve fiziki çevresini tanımasını ve öğrenmesini sağlayan aynı zamanda merak ve keşif duygularına tercüman olan temel bilim dalı coğrafyadır.

Okul öncesi dönemde çocukların buldukları ortama, mekâna, nesnelere, kişi ve olaylara olan ilgisi ve merakı üst seviyededir. Çocuklar bu duygusal ihtiyaçlarını çoğunlukla konuşarak, dokunarak, inceleyerek ve sorgulayarak karşılama yoluna giderler. Bu noktada çocuklar özellikle bağlamsal ilişki kurma çabası içerisindeyler. Kendini mekâna göre konumlandırma, zaman-mekân ilişkisi kurma, nesnelere mekândaki konumlarını algılama ve diğerleri ve kendisi arasındaki farklılık ve benzerlikleri algılama konusunda bir gelişim gösterirler. İfade edilen tüm bu unsurların kapsayıcı bir şekilde coğrafyanın içeriği ile birleşim alanı oluşturduğu söylenebilir. Genel anlamda coğrafya; dünyayı gözleme, tanımlama ve anlamlandırma noktasında insanlara açık ve anlaşılabilir veriler sunan bilim alanlarından biridir (Tuğrul ve Güler 2007, s. 30). Bu manada çocukların doğuştan getirdikleri keşfetme ve merak duygusu onları bir şekilde doğal coğrafyacı haline getirmekte ve bu özelliklerinin ilk yaşlardan itibaren gelişim düzeylerine uygunluk arz edecek şekilde sistematik bir coğrafya eğitimi ile desteklenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Aktın, 2014, s. 142). Çocukların bu duygularını doyurabilmeleri ve deneyim kazanıp dünya ile etkileşim içinde olabilmeleri için dünyanın gerçekleri ile karşı karşıya gelmeleri, nesne ve olaylarla temas etmeleri gerekmektedir. Çocukların dünya ile insanlar arasında oluşan farklı ilişki biçimlerini kavramaları, çevre ile etkileşime geçerek yeryüzünü, doğayı tanımaları ve coğrafi unsurlara ilişkin farkındalık kazanmaları ancak coğrafya eğitimi ile gerçekleşebilecek bir durumdur. Bu süreçte çocukların bizzat yaşayarak çevreye, doğaya, nesnelere ve olaylara ilişkin elde ettikleri bu deneyimler hayatları için bir ilk niteliği taşımaktadır. Çocukların hayatlarının ilk dönemlerinde elde ettikleri bu değerli kazanımlar, devam eden akademik yaşamları için çok anlamlı bir temel bilgi ve beceri niteliği taşımaktadır. Bu durumun çocukların ileri ki akademik başarılarını olumlu yönde etkileyeceği gibi sosyal yaşam becerilerine de büyük oranda katkı sağlayacaktır (Soydan, 2014, s. 10).

Okul öncesi dönemde nasıl bir öğrenme sürecinin yer alması gerektiğini Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı (MEB, 2013) ile ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. İlgili programda öğrenme süreçlerinin çocuk merkezli olmasına, keşfederek öğrenmenin öncelikli olmasına, öğrenme merkezlerine önem verilmesine, günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılmasına yer verilmektedir. Bu unsurlar özellikle Sosyal Bilgiler öğretimi kapsamında coğrafya ile ilgili kazanımlara uygun bir zemin hazırlamaktadır. Programda coğrafya ile ilgili bazı kazanımlar doğrudan yer alırken bazı kazanımlarda dolaylı olarak yer almaktadır. Öğretim programları incelendiğinde coğrafya konularının ilköğretimde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018a), ortaokulda ise Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018b) yer aldığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim programında yer alan Sosyal Bilgiler öğretimi kapsamında coğrafya konularıyla ilgili kazanımlar ile Hayat Bilgisi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan coğrafi beceriler şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Okul Öncesi Eğitimi Programı'nda Yer Alan Coğrafya İle İlişkili Kazanımlar, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Coğrafi Beceriler (MEB, 2013; MEB, 2018a; MEB, 2018b)

Alan yazın incelendiğinde okul öncesinde coğrafya eğitimine yönelik farklı bakış açılarıyla oluşturulmuş birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Okul öncesi öğrencilerine yönelik coğrafi konuların eğitimini konu alan (Brillante ve Mankiw, 2015; Çetin vd., 2012; Hacısalihoğlu-Karadeniz, 2014; Özbek-Ayaz, Güleç ve Özkan-Kılıç, 2018; Yüksek-Usta ve Tezel-Şahin, 2019) çalışmaların yanı sıra bu anlamda yapılmış literatüre dayalı (Çomak, 2020; Tuğrul ve Güler, 2007) kavramsal nitelikte çalışmalar da mevcuttur. Okul öncesi öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına yönelik coğrafya eğitimi odaklı (Soydan, 2014; Ünlü ve Çavak, 2019) çalışmalar ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde coğrafya eğitimini içeren (Seefeldt, Castle ve Falconer, 2015) ve coğrafi unsurların incelenmesini ve program değerlendirmesini kapsayan (Özkan-Kılıç, Güleç ve Genç, 2014; Öztürk, Giren, Yıldırım ve Şimşek, 2015) çalışmalardan da bahsedilebilir. Alana ilişkin yapılmış bu çalışmalar bütün olarak değerlendirildiğinde; okul öncesi dönemde coğrafya öğretiminde ele alınacak bilgi ve becerilerin neler olabileceği ve özellikle bu dönemde coğrafya öğretiminin nasıl olabileceğini sorgulama çabaları oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca çalışmalarda okul öncesi dönemde coğrafya konularının öğretimine yönelik daha fazla etkinliklere yer verilmesine vurgu yapılması da bu manada önemlidir. Coğrafya, çocukların yaşamının bizzat içinde olan mekân ve çevre bağlamında karşılaştığı birçok unsurla ilişkili, görünürlüğü yüksek ve kapsayıcı bir alandır. Bu itibarla alan yazında okul öncesi dönemde coğrafya öğretimi esas alan sınırlı sayıda çalışmanın varlığı bu çalışmanın önemini ortaya koymasından büyük anlam ifade etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

- Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya eğitimi/öğretimine yönelik düşünceleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlere göre çocukların içinde buldukları dönemde en fazla zorlandığı veya eksik olduğu coğrafi konu ve beceriler hangileridir?
- Okul öncesi öğretmenleri coğrafya öğretimi kapsamında hangi becerilerin öğretimini gerçekleştirmektedirler?
- Okul öncesi öğretmenleri coğrafi becerilerin öğretiminde hangi yöntem ve teknikleri kullanmaktadırlar?

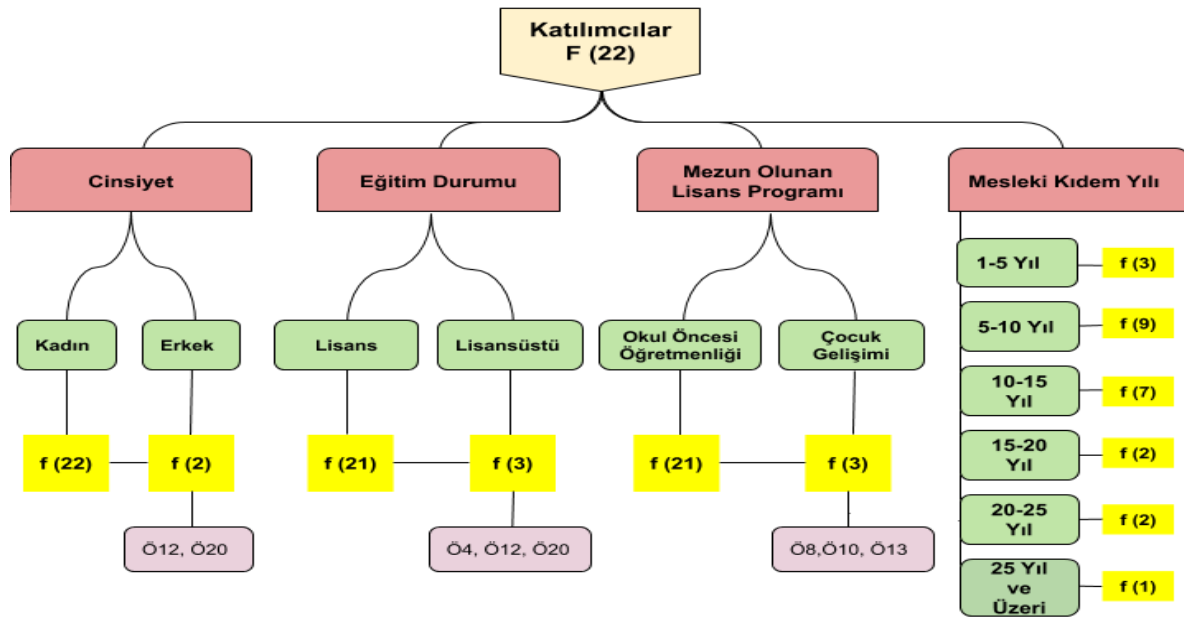
Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımları içerisinde yer alan durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Durum çalışması temelde bir veya birkaç durumu bütüncül olarak analiz etmeye dayanan bir anlayışı esas alır. Neden ve niçin sorularını temel alan araştırmacının (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 77) bir durumu, bir olayı, süreci, çoğunlukla da bir programı derinlemesine analiz ettiği durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi veya incelenmesidir. Durum çalışmasının yapısı ve amacından hareketle bu araştırmada ele alınan durum, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini incelemektir

Çalışma Grubu

Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ülkemizin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan bir ilimizde görev yapan 24 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmenleri maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Bu bağlamda ildeki farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelerdeki okullardan seçilen öğretmenlerin araştırmada ifade edilen durumları geniş bir açıdan ve farklı bakış açılarıyla ele alabilecekleri düşünülmüştür. Bu örnekleme yönteminde amaç, çeşitlilik sağlama yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik gösteren durumlar arasında benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 109) bu sayede var olan problemin daha geniş bir çerçevede sunulmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2018, s. 84). Bu temel ilke dikkate alınarak bu çalışmadaki maksimum çeşitliliğin amacı; çalışmaya üzerinden bir genellemeye ulaşmak değil, okul öncesi dönemde coğrafya konularının öğretimine geniş bir yelpazeden bakıp ilgili durumu derinlemesine incelemektir. Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerine ait tanımlayıcı bilgiler şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 2. Okul Öncesi Öğretmenlerini Tanımlayan Bilgiler

Verilerin Toplaması

Araştırmada, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla hazırlanan “demografik bilgi formu” ve “yarı yapılandırılmış görüşme formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler 2019-2020 eğitim-öğretim yılının I. döneminde 4 haftalık bir süreçte toplanmıştır. Araştırmanın sınırları ve kuramsal yapısı dikkate alınarak okul öncesi öğretmenlere sorulmak üzere sekiz farklı görüşme sorusu hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların araştırma amacına uygunluğu hakkında uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşü alınan okul öncesi eğitimi alan uzmanı iki ve sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı bir akademisyenin soru sayısındaki fazlalığa dikkat çekmesi, bazı soruların çıkarılmasını ve bazı soruların ise ilişkili olduğu görüşme soruları ile birleştirilmesini gerekli kılmıştır. Sonuç olarak çalışmada kullanılmak üzere beş görüşme sorusunun kullanılmasına karar verilmiştir. Görüşme öncesi öğretmenler, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı ve isimlerinin kodlanarak (Ö/1, Ö/2,...Ö/24) kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Ardından yapılan görüşmeler öğretmenlerden izin alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

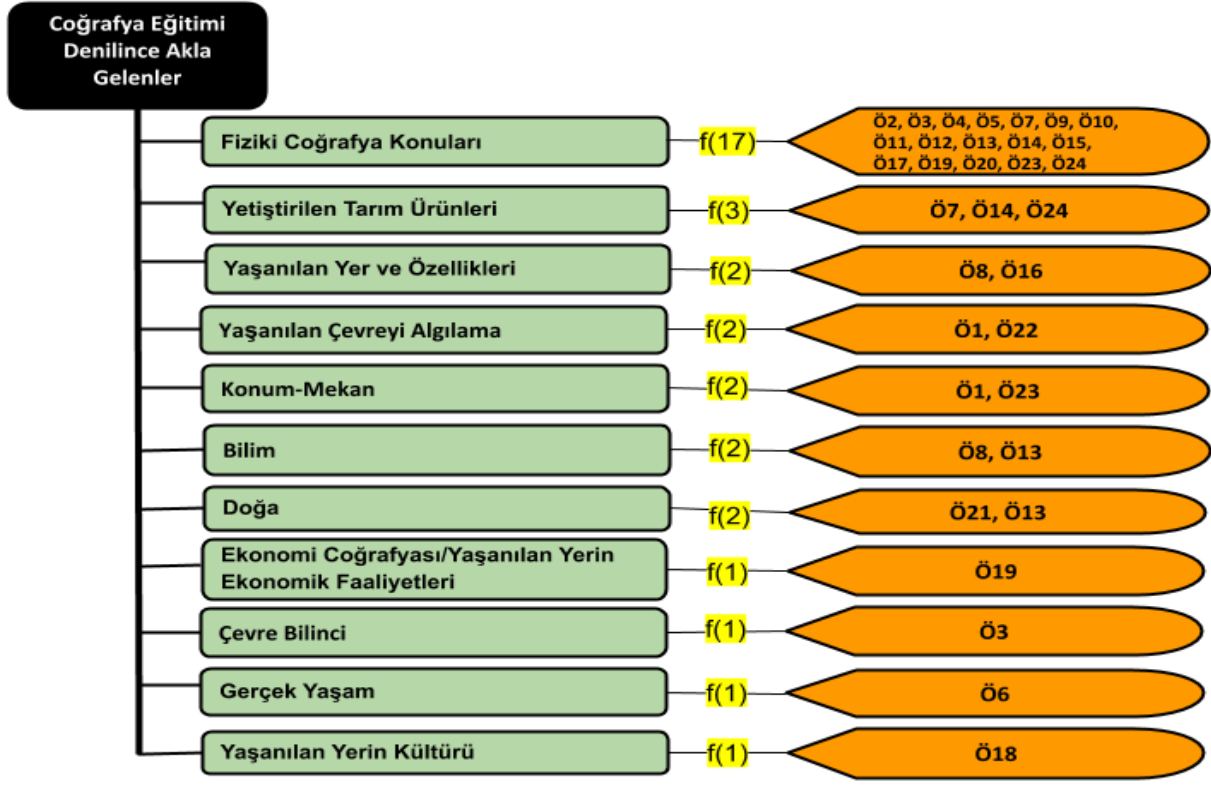
Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafi konu ve becerilerin öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya katılım sağlayan öğretmenler ile yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra ilk olarak tüm görüşmeler ses kayıt cihazından ayrı ayrı dinlenerek transkript edilmiş ve yazılı metinler haline getirilmiştir. Daha sonra görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. İçerik analizinin tercih edilmesinin sebebi, katılımcıların eğilimlerinin belirlenmesine fırsat tanınması, verilerin kavramsal ve olgusal anlamda ilişkilerini belirlemeye olanak sağlaması ve verilerin analizinde sayısallaştırmaya imkân tanınması gibi özelliklere sahip olmasındandır (Büyüköztürk vd., 2008, s. 243). Çalışmanın veri analizi sürecinde öncelikle kodlamalar yapılmış, sonrasında kategoriler ve frekanslar belirlenerek tablolastırılmıştır. Katılımcıların ifadeleri verilirken araştırma etik kuralları göz önünde bulundurularak Ö/1, Ö/2, Ö/24 şeklinde kodlar kullanılmıştır. Tablolar açıklanarak veri analizinin geçerliğini sağlamak ve kod ve kategorileri görünür kılmak için katılımcıların ifadelerine doğrudan alıntılar yoluyla yer verilmiştir. Bunun yanında veri analizinin güvenilirliğini sağlamak için ise araştırmacı üçgenlemesi gerçekleştirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz edilerek Miles ve Huberman’ın (1994, s. 278) ortaya koyduğu güvenilirlik formülü aracılığıyla hesaplanmış, uyuşum yüzdesinin de %86.19 olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular

Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Coğrafya Eğitimi/Öğretimine Yönelik Düşünceleri:

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya eğitimi/öğretimine yönelik düşüncelerine ilişkin cevaplar şekil 3'de verilmiştir.

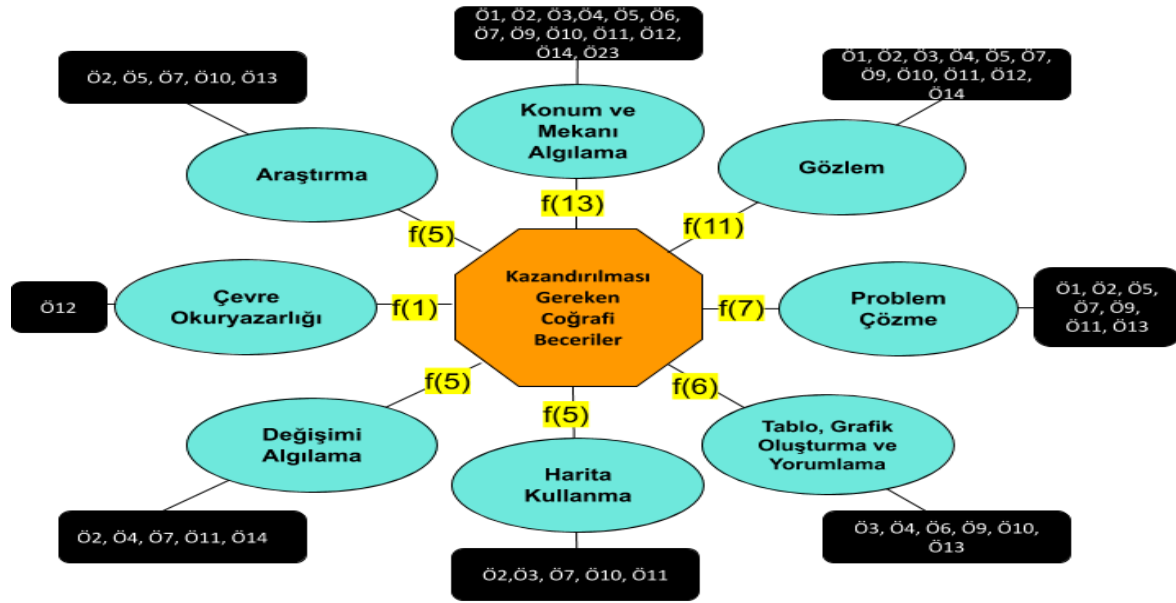
Şekil 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Coğrafya Eğitimi/Öğretimine Yönelik Düşünceleri

Şekil 3'de okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya eğitimi/öğretimine yönelik düşüncelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en fazla tercih edilen görüşler sırasıyla; fiziki coğrafya konuları (17), yetiştirilen tarım ürünleri (3), yaşanılan yer ve özellikleri (2), yaşanılan çevreyi algılama (2), konum-mekân (2), bilim (2), doğa (2), ekonomi coğrafyası/yaşanılan yerin ekonomik faaliyetleri (1), çevre bilinci (1), gerçek yaşam (1) ve yaşanılan yerin kültürü (1) şeklindedir.

Coğrafya eğitimi/öğretimi katılımcılar tarafından büyük çoğunlukla fiziki coğrafyanın konusu içerisine giren kavram ve unsurlarla açıklandığı söylenebilir. Bunların doğrudan fiziki coğrafya içerisinde yer alan dağ, deniz, göl, akarsu sıcaklık ve orman ve gibi kavram ve unsurlar şeklinde olduğu ifade edilebilir. Buna örnek olarak katılımcı Ö-13'ün "Yer bilimi, doğa, iklim, orman... Üzerinde yaşadığımız yer kürenin şartıtcı yanlarını bizlere öğreten bir bilim olduğunu düşünüyorum." görüşü gösterilebilir. Bu durum coğrafyanın büyük oranda fiziki coğrafya konuları üzerine yapılandırılmış olması ve çevremizde somut olarak ilk bu fiziki unsurlarla karşılaşmamız şeklinde yorumlanabilir. Katılımcı Ö-8'in "Yaşanılan yer, insanlar ve yerleri inceleyen bilimdir. İnsanların dünyayı gözlemlemesini düşünmesini ve tanınmasını sağlar." düşüncesi de bunu kanıtlar niteliktedir. Katılımcıların diğer bir kısmı da coğrafya eğitimi/öğretimini, fiziki coğrafya konularının dışında kalan beşeri ve ekonomik coğrafya ve kültür coğrafyası gibi alanlara yönelik kavram ve unsurlarla açıklama yoluna gitmiştir. Buna yönelik örnek olarak katılımcı Ö-19'un "Ülkelerin sahip olduğu tarım, nüfus, sanayi ve ticaret gibi konuların bir bütün olarak ele alındığı bir derstir." görüşü belirtilebilir. Buna benzer başka bir görüş ise katılımcı Ö-1: tarafından "Coğrafya, çocukların yaşadıkları çevreyi daha bilimsel şekilde algılayıp kavramaları için basit düzeyde bile olsa aktif bir şekilde görerek ve yaşayarak öğrenmeleri gereken derstir." şeklinde ifade edilmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Kazandırılması Gereken Coğrafi Beceriler Konusundaki Düşünceleri:

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi beceriler konusundaki düşüncelerine ilişkin cevaplar şekil 4'de verilmiştir.

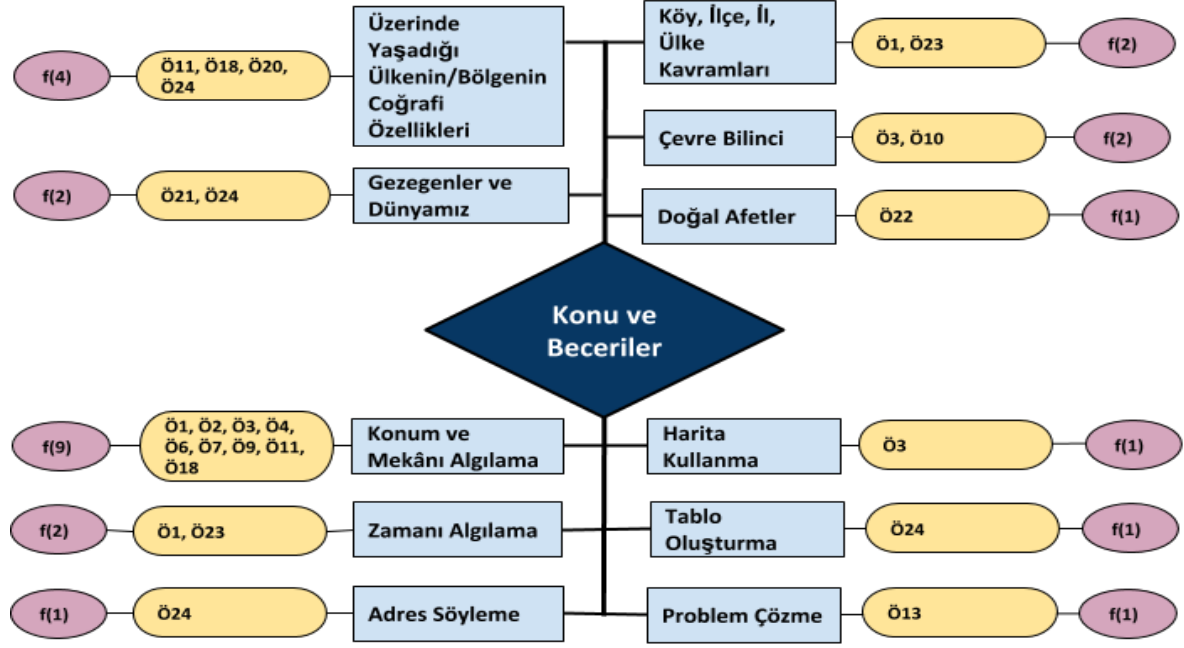
Şekil 4. Okul Öncesi Dönemde Kazandırılması Gereken Coğrafi Beceriler

Şekil 4’de okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi beceriler konusundaki düşüncelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en fazla tercih edilen görüşler sırasıyla; konum ve mekânı algılama (13), gözlem (11), problem çözme (7), tablo, grafik oluşturma ve yorumlama (6), harita kullanma (5), değişimi algılama (5), araştırma (5) ve çevre okuryazarlığı (1) şeklindedir.

Okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi becerilerin katılımcılar tarafından büyük oranda konum ve mekânı algılama ve gözlem kavramlarıyla açıklandığı görülmektedir. Katılımcılardan Ö-9: “Kazandırılması gereken coğrafi beceriler grafik okuma, problem çözme, gözlem yapma ve gözlem sonucunu yorumlama, yaşadığımız bölgeyi tanıma, mekân-konum becerileridir. Özellikle mekân-konum becerileri yaşlarına paralel olarak geliştirilmesine ihtiyaç duyulan bir konudur.” görüşünde bunu açıkça ifade etmektedir. Bu durum okul öncesi çocukların yaşları itibarıyla öncelikli olarak yaşadığı yeri ve bulunduğu çevreyi tanıması ve anlamlandırmasının önemli olduğunun görülmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında gözlem ve problem çözme becerisinin de çocukların coğrafi unsurlara ve dünyaya ilişkin bir farkındalık sağlamaları ve yeryüzü ile insan arasındaki ilişkiyi anlamaları açısından önemli katkılar sunacağı düşünülebilir. Buna örnek olarak ta katılımcılar Ö-4: “Okul öncesi dönemde kazandırılması gereken beceriler mekânda konum alma, tablo-grafik oluşturma, gözlem becerisi ve değişimi algılama becerisidir.” ve Ö-14:’ün “Mekân ve konum belirleme becerisi, özellikle mevsimler konusunda değişimi algılama ve fark etme becerisi ile gözlem becerisinin kazandırılması gerektiğini düşünüyorum.” görüşleri ifade edilebilir. Katılımcı Ö-2:’nin “Bu dönemde özellikle araştırma, harita okuryazarlığı, konum algılama, değişimi fark etme ve tablo ve grafik yorumlama gibi çocuklara fayda sağlayacak önemli becerileri kazandırabiliriz.” düşünceleri de okul öncesi dönemde kazandırılması gereken diğer coğrafi becerilere örneklik teşkil etmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlere Göre Çocukların İçinde Buldukları Dönemde En Fazla Zorlandığı veya Eksik Olduğu Coğrafi Konu ve Beceriler:

Okul öncesi öğretmenlere göre çocukların içinde buldukları dönemde en fazla zorlandığı veya eksik olduğu coğrafi konu ve becerilere yönelik düşüncelerine ilişkin cevaplar şekil 5’de verilmiştir.

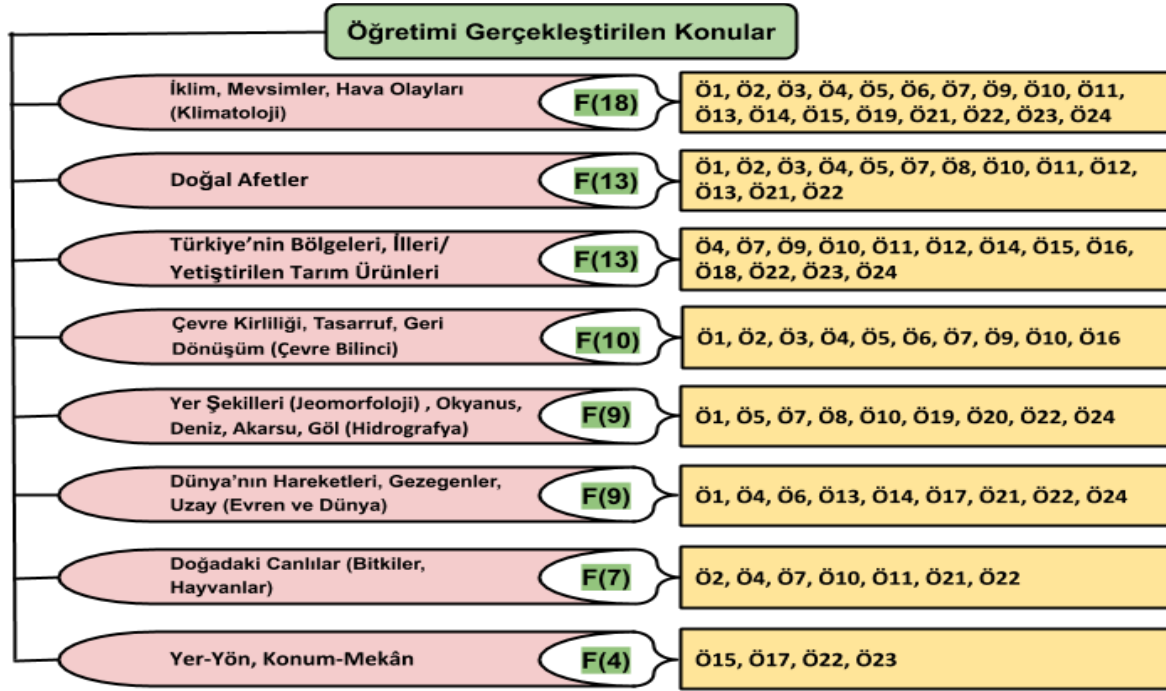
Şekil 5. Okul Öncesi Dönemde Çocukların En Fazla Zorlandığı veya Eksik Olduğu Coğrafi Konu ve Beceriler

Şekil 5’de okul öncesi öğretmenlere göre çocukların içinde buldukları dönemde en fazla zorlandığı veya eksik olduğu coğrafi konu ve becerilere yönelik düşüncelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en fazla tercih edilen görüşler sırasıyla; konum ve mekânı algılama (9), üzerinde yaşadığı ülkenin/bölgenin coğrafi özellikleri (4), zamanı algılama (2), gezegenler ve dünyamız (2), köy, ilçe, il, ülke kavramları (2), çevre bilinci (2), adres söyleme (1), problem çözme (1), tablo oluşturma (1), harita kullanma (1) ve doğal afetler (1) şeklindedir.

Okul öncesi öğretmenlere göre çocukların içinde buldukları dönemde en fazla zorlandığı veya eksik olduğu coğrafi konu ve beceriler çoğunlukla konum ve mekânı algılama ve üzerinde yaşadığı ülkenin/bölgenin coğrafi özellikleri biçiminde ifade edilmektedir. Bu duruma örnek olarak katılımcı Ö-1’in “Mekân ve konum bilgilerini aktarma konusunda yetersizler. Zamanı algulamada yetersizler. Şehir, ilçe, köy kavramlarını algulamada sıkıntı yaşıyorlar.” görüşü önem ifade etmektedir. Bu durum çocukların yakın ve uzak çevre algısı noktasında ki eksiklikleri, kendilerini buldukları yere göre konumlandırma ve yaşadıkları mekâna ilişkin özellikleri kavrayabilme gibi hususlarda yaşadıkları sıkıntılar olarak yorumlanabilir. Katılımcı Ö-20’nin “Mekân-konum becerisi eksik olduğu için çocuklar çok uzak bir bölgeyi üst komşusunmuş gibi, en yakın bölgeyi de çok uzaktaymış gibi düşünebiliyorlar.” düşüncesi de ifade edilen bu durumu açıklar niteliktedir. Bu yaşlarda çocuklarda mekânsal ve çevresel algı çok yüksek değildir ve büyük oranda ilk kez sosyal bir ortamla ve yeni bir çevre ile karşılaşmaktadırlar. Merak ve keşif duygularını belki de ilk kez bu süreçte test etme imkânı bulmaktadırlar. Katılımcı Ö-18’in “Mekân-konum becerisi geliştirilmeli. Yaşadıkları bölgeyi bile bilmeyen, görmeyen öğrencilerimiz var. En başta tüm okul öncesi öğrencileri yaşadıkları bölgeyi anlayacakları ve tanyacakları şekilde gezi turları düzenlenmeli.” görüşleri bu noktada bir çözüm olarak görülebilir. Bir anlamda çocukların yakından uzağa çevrelerini tanımaları ve anlamlandırmaları bu şekilde gerçekleştirilebilir. Bu başlıkta ifade edilen diğer temalara örnek olarak katılımcı Ö-15’in “Dünyamız ve uzay çocukların aslında en çok merak ettiği konular ancak bunları deneyimleyebilmeleri için çok fazla materyal ve imkânın eksik olmasından dolayı bu konularda eksikler.” görüşü ifade edilebilir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Coğrafya Öğretimi Kapsamında Öğretimini Gerçekleştirdiği Beceriler:

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimi kapsamında öğretimini gerçekleştirdiği becerilere yönelik düşüncelerine ilişkin cevaplar şekil 6’da verilmiştir.

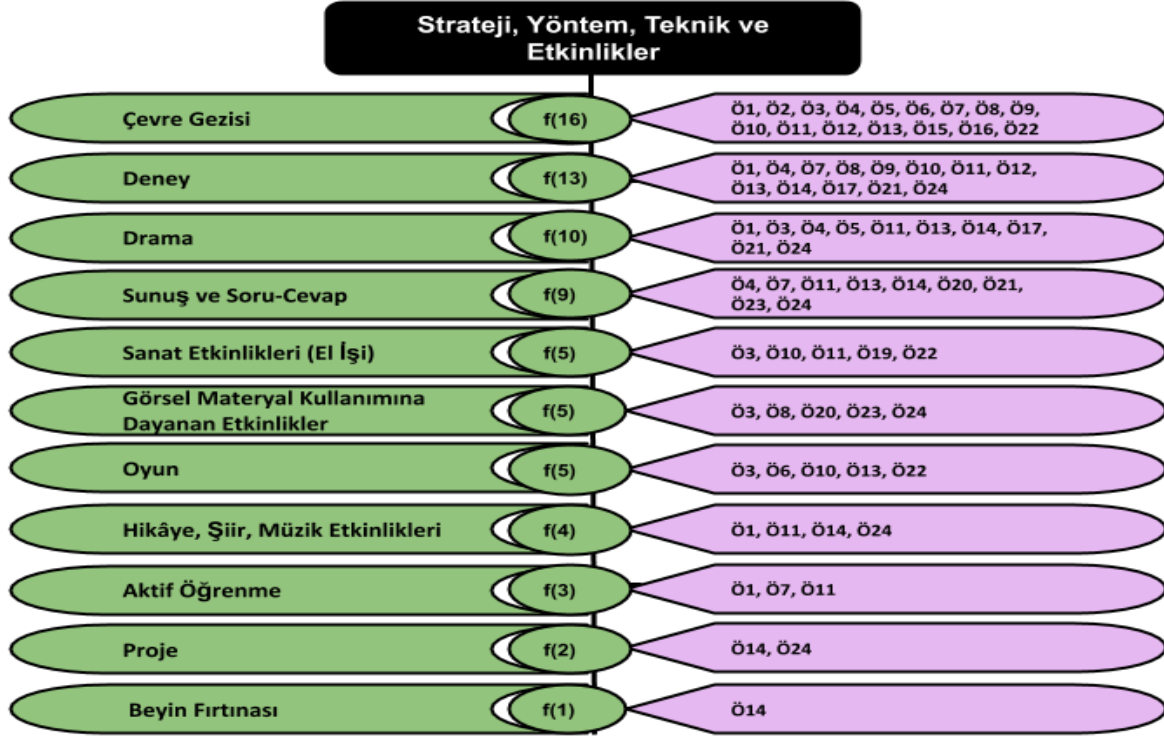
Şekil 6. Okul Öncesi Dönemde Öğretimi Gerçekleştirilen Coğrafi Konu ve Beceriler

Şekil 6'da okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimi kapsamında öğretimini gerçekleştirdiği becerilere yönelik düşüncelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en fazla tercih edilen görüşler sırasıyla; iklim, mevsimler ve hava olayları (18), doğal afetler (13), Türkiye'nin bölgeleri, illeri, yetiştirilen tarım ürünleri (13), çevre kirliliği, tasarruf ve geri dönüşüm (çevre bilinci) (10), yer şekilleri, okyanus, deniz, akarsu ve göl (hidrografya) (9), Dünya'nın hareketleri, gezegenler ve uzay (evren ve dünya) (9), doğadaki canlılar (bitkiler, hayvanlar) (7) ve yer-yön, konum-mekân (4) şeklindedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimi kapsamında öğretimini gerçekleştirdiği becerilerin çoğunlukla iklim olayları, doğal afetler ve Türkiye'de yetiştirilen tarım ürünleri olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum coğrafi olarak insanların bir yönüyle de çocukların günlük hayatta çok sık karşılaştığı durumlar olması açısından önemlidir. Katılımcı Ö-23'ün de belirttiği şekilde "Türkiye'nin coğrafi konumu, bölgeler, iklim özellikleri, yer-yön kavramı ve doğal afetler gibi fiziki coğrafya konularını öğrenci seviyesine göre işliyorum." bu konuların öğrenci seviyesi gözetilerek işlenmesi de önemlidir. Katılımcı Ö-16'nın da belirttiği "Çevre eğitimi, doğa bilinci ve ekonomik faaliyetlerden biri olan tarım ürünleri üzerinde durmaktayım. Bu konuları çocuklar için önemli görüyorum" görüşüne dayalı konuların çocuklar için öncelik oluşturması da üzerinde durulması gereken bir husustur. Diğer öğretimi gerçekleştirilen konulara baktığımızda ise coğrafyanın farklı alanlarını içermesi açısından bu dersin okul öncesi dönemde ne denli bir ihtiyaç olduğunun görülmesi de bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu destekler nitelikte katılımcılar Ö-17: "Dünyamız ve hareketleri, ülkemizin dünyadaki yeri (coğrafi konum), Türkiye haritası inceleme konularını fen-doğa etkinlikleri kapsamında öğretme çabası içerisindeyim", ve Ö-10'un "Çoğunlukla çevre bilincine yönelik konular olan; geri dönüşüm sürecinin nasıl olduğu, tasarruf etme, çevreyi nasıl koruyacağımız gibi konular üzerinde duruyorum. Bunları daha çok yaparak-yaşayarak anlayışıyla örneklerle anlatmaya çalışıyorum." görüşleri de bu anlamda önem arz etmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Coğrafi Becerilerin Öğretiminde Kullandığı Yöntem ve Teknikler:

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi becerilerin öğretiminde kullandığı yöntem ve tekniklere yönelik düşüncelerine ilişkin cevaplar şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Coğrafi Becerilerin Öğretiminde Kullandığı Yöntem ve Teknikler

Şekil 7’de okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi becerilerin öğretiminde kullandığı yöntem ve tekniklere yönelik düşüncelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en fazla tercih edilen etkinlikler sırasıyla; çevre gezisi (16), deney (13), drama (10), sunuş ve soru cevap (9), sanat etkinlikleri (el işi) (5), görsel materyal kullanımına dayanan etkinlikler (5), oyun (5), hikâye, şiir, müzik etkinlikleri (4), aktif öğrenme (3), proje (2) ve beyin fırtınası (1) şeklindedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi becerilerin öğretiminde kullandıkları yöntem ve tekniklerde büyük oranda çevre gezisi, deney, drama ve sunuş ve soru-cevap tercihinde buldukları görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin aktif ve yaparak-yaşayarak öğrenme modellerini öncelemeleri açısından önemlidir. Bunlara örnek olarak katılımcı Ö-5: “Öğretim yöntem ve tekniklerinin konu ve kazanımlara göre değişmektedir. Zaman zaman drama, bazen harita üzerinde, bazen yer küre kullanarak konuları öğretmekteyim. Yerleri gözlemlemek için alan gezileri yapmaktayım. Mevsimler gibi konularda çevre gezisi yaptırırmaktayım, termometre gibi aletler kullanmaktayım.” ve Ö-6’nın “Soyut konularda drama ve oyun yöntemini kullanıyorum. Çevre gezileri düzenliyorum. Bunların çok faydalı olduğunu düşünüyorum” görüşleri gösterilebilir. Bu dönemde ki çocuklarda yapıları gereği hareketliliği temel alan ve birçok duyu organına hitap eden bir anlayışın esas alınması büyük önem taşımaktadır. Bu husus öğrencilerin merak ve keşfetme duygularının karşılanması noktasında da büyük değer ifade etmektedir. Diğer yöntem ve tekniklere bakıldığında ise farklı türde alternatiflerin tercih edildiği görülmektedir. Bu durum özellikle coğrafi konuların arz ettiği çeşitliliğe yönelik geliştirilen tercihler olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu noktada katılımcılar Ö-9: “Elimden geldiğince konuları somutlaştırmaya çalışarak, harita, dünya maketi ve kendi hazırladığım materyalleri kullanıyorum. Çevre gezileri düzenliyorum, deneyler yapıyorum, slaytlar kullanıyorum.”, ve Ö-22’nin “Bitki örtüsü konusunda çocuklarla doğa yürüyüşü düzenleyip onların çevreyle etkileşimini artırıp gezi-gözlem yoluyla bulunduğu bölgenin bitki çeşitliliğini görmelerini sağlıyorum. İmkânlar doğrultusunda çocuklara müzeler gezdirilebilir ya da yakın çevredeki yer şekilleri varsa akarsu, nehir gibi oluşumlara geziler yaptırarak daha kalıcı ve etkili bir öğrenme gerçekleştirilebilir.” görüşleri de coğrafya konu ve becerilerinin sunduğu çeşitliliğinin karşılanması noktasında önemlidir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bireylerin doğduğu andan itibaren doğası gereği ihtiyaç duyduğu fiziksel, zihinsel, sosyal, kültürel ve dilsel birçok unsurun öğretimi sistematik ya da doğaçlama bir şekilde gelişim dönemleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu unsurlar çoğunlukla bireylere sosyal bir ortam içerisinde topluma uyum sağlayacak şekilde verilerek hem kişisel gelişimlerine katkıda bulunmakta hem de sosyalleşerek kendilerini ifade etme becerilerini kazanmalarına imkân sağlamaktadır. Bu kapsamda ifade edilen amaçlara ulaşmada etkin rol oynanan önemli süreçlerden birisi de okul öncesi eğitimidir. Yapılan araştırmalarda bireyin

doğduğu andan itibaren öğrenme hızının en üst seviyeye çıktığı ve kişilik gelişiminin büyük oranda tamamlandığı süreci kapsayan okul öncesi dönem, öğrenme noktasında çocuklar için kritik bir evreyi oluşturmaktadır. Bu dönemde çocuklar hem sahip oldukları meraklı, keşfedici ve araştırmacı duygularını doyurucu bir ortama erişmekte hem de ilkokula hazırlık sürecini tamamlamaktadırlar. Bu yönüyle okul öncesi dönem, çocukların bireysel açıdan kendilerini geliştirdikleri ve toplumsal açıdan sosyalleşerek ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve tutumları kazandığı bir dönem olarak tasvir edilebilir. Sahip olduğu özellikleriyle bireylerin eğitim hayatının ilk, en kısa ve özel bir aşaması olan bu dönem etkin ve verimli değerlendirildiğinde çocuklara gelişimi noktasında uzun vadeli süreçte büyük katkı sağlayacaktır. Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmaya 24 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Katılımcılar beş alt probleme ilişkin oluşturulan yarı yapılandırılmış soruları cevaplandırarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda çalışmaya ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya eğitimi/öğretimine yönelik düşüncelerinde ön plana çıkan görüş çoğunlukla fiziki coğrafya konularını içeren unsurlardır. Bu sonuç coğrafyada fiziki coğrafya konularının özgül ağırlığının fazla olması ve çocukların gelişimsel düzeyleri dikkate alındığında bu kavramların kazandırılmasının diğer konulara göre kolay olması şeklinde değerlendirilebilir. Aynı zamanda çocukların çevresel anlamda ilk karşılaştıkları unsurların bu kategoriye girmesi ve öğretim ihtiyacı oluşturması da öğretmenlerin bu görüşü öncelikle nedenleri arasında gösterilebilir. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi beceriler konusundaki düşüncelerinde öncelikleri görüş büyük oranda konum-mekânı algılama ve gözlem şeklinde ifade edilmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin, çocukların dış dünyayı yani yakın ve uzak çevresini algılaması, tanıması ve kendisiyle bir ilişki kurmak suretiyle anlamlandırmasının önemli olduğunu gördüklerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Burada özellikle gözlem becerisinin, coğrafi olay ve unsurlar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini kavrama açısından büyük bir öneme sahip olduğu unutulmaması gereken bir durumdur. Bu bulguları destekler nitelikte Soydan'ın (2014, s. 19) çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun yaptıkları coğrafya etkinliklerinde “Konum, Yer ve Bölge” temalarını tercih ettikleri görülmektedir. Burada öğretmenlerin en çok tercih ettikleri etkinlikler arasında yer alan “Bir adresi, binanın yerini ya da kendi bulunduğu alanı, yön, yer, mesafe ve hareket sözcüklerini kullanarak tarif etme” ise fiziki coğrafya konularının, günlük yaşamda çocuklara yönelik bir ihtiyaç oluşturduğunu belirtmesi açısından önemlidir. İnsanın yaşadığı çevrede tüm canlı ve cansız varlıklar ekolojik bir dengede ve bir döngü içerisinde yaşamlarını sürdürürler. Bu anlamda doğal çevrede yaşanan her türlü değişim çocukları etkilemekte ve onların gözlem alanına girmektedir. Bu nedenle çocuklara sadece bu yaşanan olayların teorik bilgisini vermek yeterli olmayabilir. Bunun yanında onların bu durumları yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalı ve bunlar arasında neden-sonuç bağlantısını kurmalarına imkân tanıyacak bir zemin hazırlanmalıdır (Özkan-Kılıç, 2012, s. 41). Aynı şekilde Özbek-Ayaz, Güleç ve Özkan-Kılıç da (2018, s. 113) çalışmasında okul öncesinde öğretmenlerin, coğrafya eğitiminde çocuklara en çok “yakın çevrelerini tanıma” konusunda kazanımlar sağladığını ifade etmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlere göre çocukların içinde buldukları dönemde en fazla zorlandığı veya eksik olduğu coğrafi konu ve becerilere yönelik düşüncelerinde en fazla tercih edilen görüş konum ve mekânı algılama olarak belirtilmektedir. Bu durum yukarıda belirtilen okul öncesi dönemde kazandırılması gereken coğrafi beceriler sonucu ile bir anlamda örtüşmektedir. Öğretmenler bu konuda zorlandıklarını ve aynı zamanda bunların kazandırılması gereken öncelikli bir beceri olduğu konusunda hem fikirdir. Okul öncesi dönemde çocukların çoğunlukla keşfetme, sorgulama ve merak duyguları ön plandadır. Aslında çocukların kendisini tanıması çevresini tanımasıyla ve çevreye göre kendisini konumlandırması ile başlayan bir süreçtir. Bu anlamda çocukların belki de ilk kez tanıştıkları çevreye ait farklı ortamları bir anda algılaması, ilişki kurması ve anlamlandırması kolay olmayacaktır. Bu durum çocukların ortamlara aşinalık kazanması, zamana bağlı olarak sosyal çevresinin genişlemesi ve farklı konum ve mekânlarda vakit geçirmesi ile aşılabilir bir süreç olarak değerlendirilebilir. Tuğrul ve Güler'in de (2007, s. 30-32) belirttiği gibi okul öncesi dönemdeki çocukların coğrafya ile ilgili bilgi ve deneyimleri çoğunlukla “konum, yön, yer, insan-çevre etkileşimi, hareket ve yöre (bölge)” temaları üzerinde odaklanmaktadır. Bu beş ana tema, çocukların coğrafi bilgileri tanıyıp onları yorumlarken kullanabilecekleri anahtar yetkinlikler niteliğindedir. Okul öncesi öğretmenlerin coğrafya eğitimi kapsamında öğretimini gerçekleştirdiği becerilere yönelik düşüncelerinde ise iklim, mevsimler ve hava olayları, doğal afetler ve Türkiye'nin bölgeleri, illeri, yetiştirilen tarım ürünleri öne çıkan hususlardır. Bu bulguyu destekler nitelikte Özbek-Ayaz, Güleç ve Özkan-Kılıç da (2018, s. 113) çalışmalarında da okul öncesinde öğretmenlerin coğrafya etkinliklerinde çoğunlukla “doğa olayları, iklim

çeşitleri ve değişimleri” konusuna ilişkin örnekler yer verdikleri görülmektedir. Bu durum okul öncesi lisans programlarında coğrafya eğitimden ziyade fen eğitiminin baskın olması ve bu konuların fen eksenli bir yapıda verilmesinin bir sonucu olarak görülebilir. Öztürk vd.’nin (2015, s. 245) yaptıkları çalışmada, okul öncesi eğitim programı kazanım ve göstergelerinde yalnızca bir kazanımın coğrafya ile doğrudan ilişkili olduğu ancak diğer bütün kazanımlarda coğrafya ile ilişkili olma oranının %25 olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda coğrafya konularının tüm programda bütünlük bir tarzda ilişkili olduğu etkinliklerde verilmesinin mümkün olduğu belirtilebilir. Ayrıca bu konuların yaşamsal boyutta çocukların en sık karşılaşacakları durumlar olması açısından da öğretmenler tarafından önemsenmesi olumlu bir düşünce olarak görülebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi becerilerin öğretiminde kullandığı yöntem ve tekniklere yönelik düşüncelerinde en sık tercih edilen alanlar çevre gezisi, deney ve drama şeklinde ifade edilmektedir. Çocukların buldukları dönem itibarıyla dokunarak, hissederek ve görerek öğrendikleri ve daha çok hareketli bir şekilde keşfetme duygularını giderdikleri söylenebilir. Çocuklar her coğrafyacı gibi yaşadıkları mekânı ve kendi dünyalarının özelliklerini gözlemleyerek ve deneyimleyerek öğrenmeye başlar (Schoenfeldt, 2001, s. 26). Çetin vd.’nin de (2012, s. 716) belirttiği gibi okul öncesi çocukların alışkın oldukları ya da sık yaptıkları işlemler dışında bir olay ya da bir nesnedeki değişimi gözlemlemeden ya da kendileri uygulamadan kavrayamadıkları ifade edilebilir. Bu dönemde hareket, sorgulama, tatbik etme ve gözlem çocuklarda öğrenme yetkinliğinin kazanılmasında önemli beceriler olarak kabul edilmektedir. Özellikle çocukların zihinlerinde oluşan soru işaretlerine cevap bulması ve düşündüklerini test etmesi ancak gezerek, görerek ve uygulayarak gerçekleştirilebilecekleri bir durumdur. Jackman’ın da (2001, s. 302) ifade ettiği gibi çocukların içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı dokunmaları, hissetmeleri tatmaları ve duymaları gerekmektedir. Çocukların bu süreçte sahip olacakları coğrafi kazanım ve deneyimler onlara daha sonra edinecekleri coğrafi bilginin temelini oluşturacaktır (Fromboluti ve Seefeldt, 1991, s. 56). Düşünüldüğünde çocuğun evinin kapısından çıkıp okuluna varana kadar karşılaştığı her şey aslında coğrafyanın bir parçasıdır. Bu manada gündelik yaşamın merkezinde olan coğrafyanın çocuklara kolay ve zevkli bir şekilde farklı birçok yöntem ve teknik kullanılarak kazandırılabilmesi ifade edilebilir (Çomak, 2020, s. 96). Sonuç olarak çocukların buldukları dönemde gereksinim duydukları temel yaşam becerilerinin birçoğunu içinde barındıran coğrafya eğitimi çok yönlü ele alınması gereken bir alan olarak değerlendirilebilir. Coğrafyanın okul öncesi eğitim programında dolaylı birçok kazanımla bağlantılı olduğu ayrıca yaşamsal mekânın ve günlük hayatın bir parçası olduğu düşünüldüğünde çocuklar için arz ettiği önem yadsınamaz bir gerçeklik oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Bu çalışmanın bulgularında ön plana çıkan gezi-gözlem, deney ve oyunlaştırma gibi öğretim yöntemlerinin okul öncesi dönemde coğrafya konularının öğretiminde nasıl bir etkiye sahip olduğu üzerine araştırmalar yapılabilir.
- Okul öncesi dönemde coğrafya öğretiminde farklı yöntem ve tekniklerin kullanımının etkililiğini ölçmeye yönelik deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi eğitimde coğrafya öğretimine yönelik olarak öğretmen adayı, öğrenci ve veli görüşlerini esas alan araştırmalar yapılabilir.
- Farklı ülkelerde okul öncesi eğitimde coğrafya öğretiminin nasıl yapıldığına ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

Etik Beyan

“Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Coğrafya Becerilerinin Öğretimi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 16.07.2021 tarih ve 269 sayılı toplantısında alınmıştır.

Kaynakça

- Aktın, K. (2014). Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi: mesleklerin öğretimine yönelik bir durum çalışması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 9/5 Spring, 139-155.
- Brillante, P. ve Mankiw, S. (2015). A sense of place: Human geography in the early childhood classroom. *YC Young Children*, 70(3), 16-23.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri. [Scientific Research Methods]*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can-Yaşar, M. ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kurumsal Eğitim*, 3(2), 201-209.
- Coşkun-Keskin, S. (2016). Erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitimi ve sosyo-kültürel eğitim. Dilek, D. (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi*, içinde (s. 353-371). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, T., Yavuz, S., Tokgöz, B. ve Güven, G. (2012). Okul öncesi dönemdeki çocuklara (60-72 ay) uzay kavramlarının öğretimi. *GEFAD / GUGJEF* 32(3): 715-731.
- Çomak, N. (2020). Okul öncesi eğitimin coğrafi temelleri. Uzun, H. (Edt), *Recent Advances in Education and Sport Researches*, içinde (s. 91-103). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Fromboluti, C. S. ve Seefeldt, C. (1991). *Early childhood: where learning begins: geography*. U.S. Government Printing Office, p. 56, Washington, DC.
- Güldal, Ş. U. (2017). Sosyal bilgileri okul öncesi dönem çocuklarıyla deneyimlemek: erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitiminin önemini gözden geçirme. *KEFAD* Cilt: 18, Sayı: 3. 1122-1151.
- Hacısalıhoğlu-Karadeniz, M. (2014). Okul öncesi çocuklarda mekânsal ilişkiler: harita örnekleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1757-1774.
- Jackman H. L. (2001). *Early Education Curriculum A Child's Connection to the World*. Second Edition. Delmar Thomson Learning:USA.
- MEB (2018a). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*, Ankara.
- MEB (2018b). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- Melendez, W. R., Beck, V. ve Fletcher, M. (2000). *Teaching social studies in early education*. USA: Thomson Learning.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.
- Morrison, G. S. (2001). *Early childhood education today*. Eighth Edition. USA: Pearson Education.
- Nash, J. M. (1997). Fertile minds. *Time*. P: 1-10 <http://www.time.com/time/magazine/article>. Erişim tarihi: 19 Aralık 2021.
- Özbek-Ayaz, C., Güleç, H. ve Özkan-Kılıç, Ö. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların bilimle tanıştığı nokta: coğrafya eğitiminin önemi [Özet]. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 70, 103-117. <https://doi.org/10.9761/JASSS7719>.
- Özkan-Kılıç, Ö. (2012). *Okul Öncesi Dönem Resimli Öykü Kitaplarının Coğrafi Kavramları İçermesi Yönünden İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Özkan-Kılıç Ö., Güleç H. ve Genç, S. Z. (2014). Okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarının coğrafi kavramları içermesi yönünden incelenmesi. *Abi Evran Üniversitesi Karşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 35-52.
- Öztürk, M., Giren, S., Yıldırım, E. ve Şimşek, Ü. (2015). Güncellenen okul öncesi eğitim programının coğrafya eğitimi açısından incelenmesi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C/S. 13 (4): 245-262.
- Schoenfeldt, M. (2001). Geographic literacy and young learners. *Educational Forum*, 66, 26-31.
- Seefeldt, C., Castle, S. ve Falconer, R. C. (2015). *Social studies for the preschool/primary child* (S. Coşkun Keskin, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Soydan, S. (2014). Türkiye, Amerika ve Avusturya'da görev yapan öğretmenlerin okul öncesi coğrafya öğretimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 40. 9-24.
- Tuğrul B. ve Güler, T. (2007). Okul öncesi çocuklarına yönelik sosyal çalışma alanında tarih ve coğrafya eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3/33, 29-35.
- Ünlü, M. ve Çavak, Y. (2019). Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere kazandırılacak coğrafi kazanımlar ve değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 49, 187-202. doi: 10.15285/maruaebd.393561.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yüksek-Usta, S. ve Tezel-Şahin, F. (2019). Çocukların coğrafi farkındalıkları: Montessori eğitiminin yansımaları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 1-35. doi: 10.17152/gefad.420894.

EXTENDED SUMMARY

Preschool education is a term that refers to the period from the birth of an individual to the first grade of primary school. In this sense, it covers a period in which individuals make significant progress in the areas of physical, cognitive, language, psychomotor, social, and emotional development, as well as gaining self-care skills and beginning to shape personality (Çetin, Yavuz, Tokgöz, & Güven, 2012, p. 716). In such a period, the development of individuals is so rapid in many respects that vital behavioral patterns are formed and personality is shaped. It is, therefore, extremely important to provide individuals with an environment where they can develop healthily and to make sure that they receive an education in a planned, systematic, and diverse structure compatible with the environment. The healthy development of

individuals physically and mentally, in such a way as to reach the targeted goals and experience the pleasure of success, largely depends on the quality of the education received in this period (Can-Yaşar, & Aral, 2010, p. 202).

In the preschool period, children's level of interest and curiosity about the environment, places, objects, people, and events is high. Children usually tend to meet their emotional needs by talking, touching, examining, and questioning. Moreover, they especially try to establish a contextual relationship. They show development in positioning themselves according to space, establishing time-space relationships, perceiving the positions of objects in space, and perceiving the differences and similarities between themselves and others. In this respect, all these elements can be considered to form an intersection with the content of geography in an inclusive manner.

Geography is a highly visible and inclusive field associated with many elements that children encounter in the context of space and environment. In this regard, the limited number of studies in the literature based on geography teaching in preschool reveals the importance of the present study. From this standpoint, this study aims to examine the views of teachers on the teaching of geography skills in preschool education. Based on this general purpose, answers were sought to the following research questions:

- What are the opinions of preschool teachers regarding geography education/teaching?
- What are the opinions of preschool teachers about the geographical skills that should be acquired in the preschool period?
- What do preschool teachers think are the geographical subjects and skills that children in this period have the most difficulty learning or lack sufficient knowledge of?
- Which skills do preschool teachers teach within the scope of geography teaching?
- Which methods and techniques do preschool teachers use in teaching geographical skills?

Designed in line with the qualitative case study approach, this study was conducted with 22 preschool teachers, selected according to the maximum variation sampling technique. The purpose of this sampling method is not to make a generalization about the population by providing diversity, but to reveal the similarities and differences between the diverse situations (Yıldırım, & Şimşek, 2011, p. 109), thereby presenting the existing problem in a wider framework (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel 2018, p. 84).

Data were collected by demographic information forms and semi-structured interview forms. Considering the limitations and theoretical structure of the research, eight different interview questions were prepared to be asked to preschool teachers. Expert opinion was sought on the suitability of the prepared questions as regards the purpose of the study.

As a result, five interview questions were included in the study. Before the interview, the teachers were informed that their identifiable information would be kept confidential and their names would be coded (T/1, T/2,..., T/24). The interviews were recorded with a voice recorder upon taking the permission of the teachers.

The data analysis procedure included the stages of coding, specifying the categories and frequencies, and tabulation. While presenting the statements of the participants, codes such as T/1, T/2,...T/24 were used in consideration of the research ethics. To explain the tables, ensure the validity of the data analysis, and make the codes and categories visible, the statements of the participants were included through direct quotations.

Results show that the preschool teachers pay significant attention to teaching geography skills, perceiving and dealing with geography mostly in the context of physical geography subjects. The participants particularly stated that children most need to acquire geographical skills in terms of positioning themselves, perceiving the space, and establishing a relationship with their environment by observing. They further drew attention to these geography-related themes as being difficult to acquire. In addition, it was concluded that, in this period, the teachers mostly taught the topics, including climate phenomena, natural disasters, and agricultural products grown in Turkey concerning geography. Finally, it appeared that the participants mostly use environmental visits, experiments, and drama as methods and techniques.

Based on the research results, the following recommendations can be made:

- Further research could be conducted on how teaching methods such as travel observation, experimentation, and gamification, which are prominent in the findings of this study, influence teaching geography in preschool.
- Experimental studies could be conducted to measure the effectiveness of the use of different methods and techniques in geography teaching in preschool.
- Future research to be based on the views of prospective teachers, students and parents could be conducted for the sake of teaching geography better in preschool education.
- Comparative studies could be conducted on how geography is taught in preschool education in different countries.